

افسان در آینهٔ ابدیت

حجج الاسلام محمد ح. هاشمی، محمد علی بخشی و علی هوشیار

وفاء
نشریات

تهیه کنندگان:

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

و

سازمان عقیدتی - سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

معاونت تربیت و آموزش

سرشناسه :	هاشمی، محمدجواد، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور :	انسان در آینهٔ ابدیت/ نویسندگان محمدجواد هاشمی، محمدعلی بخشی، علی هوشیار؛ تهیه کنندگان: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق و سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح معاونت تربیت و آموزش؛
مشخصات نشر :	تهران: سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری :	۱۷۴ ص.؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۴۵-۳۵-۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
موضوع :	انسان شناسی
موضوع :	Anthropology
موضوع :	انسان شناسی دین
موضوع :	Anthropology of religion
موضوع :	انسان -- تکامل -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع :	Human evolution -- Religious aspects -- Islam
موضوع :	انسان -- آفرینش -- جنبه های مذهبی
موضوع :	Human beings -- *Creation -- Religious aspects
شناسه افزوده :	بخشی نپاوندی، محمدعلی، ۱۳۴۴ -
شناسه افزوده :	هوشیار، علی، ۱۳۵۸ -
شناسه افزوده :	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)
شناسه افزوده :	سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. معاونت تربیت و آموزش عقیدتی سیاسی
شناسه افزوده :	سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، انتشارات دفاع
رده بندی کنگره :	۱۳۹۷ ۱۸ الف ۵۲/۵۲ GN
رده بندی دیویی :	۳۰۱
شماره ۷۱-انسانشناسی :	۵۳۱۴۸۷۷

انتشارات دفاع

انسان در آینهٔ ابدیت

تهیه کنندگان: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (علیه السلام)
و سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع - معاونت تربیت و آموزش
نویسندگان: محمدجواد هاشمی، محمدعلی بخشی، علی هوشیار
ناظران فنی: مهدی حسینی و سیدشیرین ربیعی

ناظر علمی: محمود پاکیزه

ناظر نهایی: عزت الله معتمد

وایایش نهایی: سیدعلی یار افشارپور دهدشت

سروراستار: حسین قاسم حمزه ویراستار: شریفه یزدانی

صفحه آرا: اسماء وصال طلب راوری

چاپ: مرکز خدمات فرهنگی مطهر

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد بهاء: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۴۵-۳۵-۸

نشانی ناشر: تهران، میدان نوبنیاده خیابان شهید لنگری، جنب اداره هواشناسی،

ساختمان شهید مطهری، مرکز نشر دفاع

کدپستی: ۱۶۹۳۶۱۴۳۳۹ تلفن: ۳۲۹۳۰۰۶

پست الکترونیک: nashrdefa@fatehnet.net

فهرست مطالب

۱۱		پیشگفتار
۱۵		مقدمه

درس اول: جایگاه انسان در عالم خلقت و ویژگی‌های آن

۲۰		۱-۱. اقسام مخلوقات
۲۱		۲-۱. آفرینش برای انسان
۲۲		۳-۱. کرامت انسان
۲۴		۴-۱. جانشین خدا در زمین
۲۵		۵-۱. مسجود فرشتگان
۲۶		۶-۱. امانت‌دار خداوند
۲۷		۷-۱. دمیده شدن روح خدا در انسان
۲۸		۸-۱. عقل
۲۹		۹-۱. اختیار

درس دوم: راه‌ها و ابزار شناخت عظمت انسان

- ۱-۲. ارزش شناخت انسان ۳۵
- ۱-۲-۱. شناخت انسان و جهان‌بینی ۳۵
- ۱-۲-۲. بهره‌برداری حداکثری از زندگی دنیوی ۳۶
- ۱-۲-۱. یافتن هویت واقعی ۳۶
۲. امکان شناخت انسان ۳۷
- ۳-۲. راه حواس ۳۸
- ۴-۲. راه عقل ۴۰
- ۵-۲. راه شهود یا مکاشفه ۴۱
- ۶-۲. راه نقل (کتاب و سنت) ۴۲

درس سوم: فناپذیری (ابدیت) و ارتباط آن با ابعاد وجودی انسان

- ۱-۳. مفهوم فناپذیری و جاودانگی ۴۸
- ۱-۳-۱. فناپذیری در اصطلاح فلاسفه ۴۸
- ۱-۳-۲. فناپذیری در عرفان اسلامی ۵۰
- ۲-۳. وجود معاد دلیل فناپذیری انسان ۵۳
- ۳-۳. ابعاد وجودی انسان ۵۴
- ۱-۳-۳. بُعد مادی (بدن) ۵۴

۵۸.....	۲-۳-۳. بُعد معنوی (روح)
۵۸.....	۴-۳. ارتباط روح با بدن (ابزار بودن بدن برای روح)
۶۲.....	۱-۴-۳. قطع ارتباط روح با بدن
۶۵.....	۵-۳. ناپذیری و بقای روح
۶۶.....	۶-۳. پیوستن روح به بدن در قیامت

درس چهارم: شواهدی بر ابدیت انسان و الزامات ابدیت

۷۲.....	۱-۴. برهان فطرت / دلیل / بقاء
۷۴.....	۱-۱-۴. برهان فطرت چیست و چگونه بر ابدیت انسان دلالت دارد؟
۷۶.....	۲-۴. برهان حکمت
۷۸.....	۳-۴. برهان عدالت
۸۰.....	۴-۴. برهان قدرت
۸۱.....	۱-۴-۴. استفاده از فرصت‌های زندگی دنیا
۸۳.....	۲-۴-۴. تلاش خستگی‌ناپذیر برای آخرت‌سازی
۸۵.....	۳-۴-۴. اصالت دادن به آخرت

درس پنجم: انسان در مسیر ابدیت و نقش و تکلیف او

۹۰.....	۱-۵. انسان در عالم ذر، عالم دنیا و عالم آخرت
۹۰.....	۱-۱-۵. عالم ذر:

- ۹۲..... ۱-۵. ۲. عالم دنیا
- ۹۴..... ۱-۵. ۳. عالم برزخ
- ۹۵..... ۱-۵. ۴. عالم آخرت
- ۶۹..... ۵-۲. نقش و تکلیف انسان در مسیر ابدیت:
- ۹۷..... ۵-۲-۱. خودشناسی
- ۱۰۰..... ۵-۲. شناخت خدای متعال و یقین به او
- ۱۰۲..... ۵-۲-۳. رویایی، حرکت (تلاش در مسیر ملاقات پروردگار)
- ۱۰۳..... ۵-۲-۴. عمر به راهی، تکلیف (عمل صالح)
- ۱۰۵..... ۵-۲-۵. اطاعت‌پذیری (از خدا و رسول و امام)

درس ششم: ارتباط انسانیت با کمال انسانی

- ۱۱۲..... ۶-۱. تلاش برای شکوفایی و به فعلیت رساندن استعدادها
- ۱۱۴..... ۶-۲. تلاش برای موفقیت در امتحانات الهی
- ۱۱۶..... ۶-۳. تلاش برای معرفت و عبودیت بیشتر
- ۱۱۸..... ۶-۴. رسیدن به مقام قرب، رضوان، فنا و لقاء الهی

درس هفتم: موانع شناخت و درک ابدیت

- ۱۲۴..... ۷-۱. پیروی از گمان و شک (بعید دانستن معاد جسمانی)
- ۱۲۵..... ۷-۲. پیروی از هوای نفس (آزادی در هوسرانی)

- ۳-۷. پیروی از شیاطین جنی و انسی ۱۲۷
- ۴-۷. پیروی کورکورانه از گذشتگان ۱۲۹
- ۵-۷. لجبازی و عناد ۱۳۰
- ۶-۷. بار از مسئولیت ۱۳۲
- ۷-۷. تعصب‌های جاهلیت ۱۳۴
- ۸-۷. انحصار برار انسانیت در حس ۱۳۶
- ۹-۷. باور نداسن به معجزات ۱۳۸
- ۱۰-۷. جهل و نادانی ۱۳۹
- ۱۱-۷. غفلت و نسیان ۱۴۱

درس هشتم: آثار و برکات اعتقاد و آرایش به ابدیت در زندگی فردی و اجتماعی ساز

- ۱-۸. مفهوم بخشیدن به زندگی ۱۴۶
- ۲-۸. کنترل و تعدیل غرایز و شهوات ۱۴۸
- ۳-۸. دوری از گناه ۱۵۱
- ۴-۸. امنیت و احساس آرامش روحی و روانی ۱۵۲
- ۵-۸. احساس مسئولیت به جامعه (بهبود روابط اجتماعی و تلاش برای اصلاح آن) ۱۵۵
- ۶-۸. جلوگیری از ظلم و تضییع حقوق دیگران ۱۵۸

- ۸-۷. صداقت و وفای به عهد..... ۱۶۰
- ۸-۸. سبقت در انجام دادن کارهای خیر..... ۱۶۲
- ۸-۹. رویارویی مناسب با مشکلات..... ۱۶۵
- کتابنامه..... ۱۷۱

www.ketab.ir

«يَوْمَ يَسْتَوُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ* إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ
وَالْيُنْسُ الْقَوِي* يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا
يَسِيرٌ* نَحْنُ أَشَدُّ بِمَا يُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرَ بِالْقُرْآنِ مَنْ
يَخَافُ وَعِيدِ(ق. ۴۲-۴۴): روزی که همگان، صیحه رستاخیز را به
حق می‌شنوند، آن روز روز خروج است. ما ئیم که زنده می‌کنیم، و
می‌میرانیم، و بازگشت تنها به سوی ما است. روزی که زمین از روی
آنها شکافته می‌شود و به سرعت (از سبرها) خارج می‌گردند، و این
جمع کردن برای ما آسان است. ما به آنچه آنها می‌گویند آگاه‌تریم و
تو مأمور به اجبار آنها نیستی، بنابراین به وسیله قرآن کسانی را که از
عذاب من، می‌ترسند متذکر ساز.»

بر اساس تعالیم و حیانی و مسلمات عقلانی، بعد از اعتقاد به مبدأ و معاد و یکتای
یکتای هستی بخش، ایمان به معاد و زندگی جاوید، مهمترین اصل ادیان توحیدی
است که در واقع، اعتقاد به این اصل، موجب مفهوم بخشی به زندگی انسان شده،
مسیر زندگی و راه تکاملی بشر را روشن می‌کند و برانگیزاننده، محیی و متضمن بقا و
اجرای تکالیف و فرامین و قوانین و ارزش‌های والای دینی و انسانی و اخلاقی است
که موجب مسئولیت‌پذیری، ظلم‌ستیزی، گناه‌گریزی و حق‌پذیری و مانع پوچ‌گرایی

و بی هدفی و سقوط انسان به امیال و هوس های شیطانی و حیوانی و انواع انحرافات بینشی و گرایش و رفتاری می شود.^۱ این اصل یعنی اعتقاد به جهان آخرت، که به انسان برای ساختن آخرتی بهتر، نیرو می بخشد^۲ و قدرت تحمل انسان را در برابر ناملایمات و سختی های زود گذر دنیا افزایش می دهد تا انسان به سمت هلاکت و نیستی و بی هدفی حرکت نکند، در جای جای قرآن کریم، مورد تاکید و در حدود ۱۲ آیه این موضوع در کنار ایمان به خدا قرار گرفته است:^۳ «يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ»^۴.

نزدیک به یک سیم آیات قرآن کریم درباره جهان آخرت است، که در این آیات، خداوند متعال، لزوم ایمان به جهان باقی را یادآور شده^۵ و نتایج انکار آن را گوشزد فرموده است^۶؛ همچنین با برسمای نعمت های جاودان برای مومنان به این روز و عاملان به فرامین الهی^۷ و تذکر به عذاب های اندی برای کافران^۸ نسبت به اعتقاد به روز واپسین تشویق نموده است. لیکن معنای اعتقاد به حیات پس از مرگ و حسابرسی اعمال بندگان، براساس آموزه های دین «بین الملک» در میان مباحث اعتقادی جایگاه

۱. «لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» (نحل: ۶۰).

۲. پیامبر اکرم (ص): «إِنَّ الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ» (حسن بن ابی الحسن دینانی، إرشاد القلوب، قم، شریف رضی، ۱۴۱۲ ه. ق. ج ۱، ص ۸۹).

۳. آل عمران: ۱۱۴؛ نساء: ۳۹ و ۵۹ و ۱۶۲؛ مائدة: ۶۹ و ...

۴. آل عمران: ۱۱۴.

۵. بقره: ۴؛ لقمان: ۴؛ نمل: ۳.

۶. اسراء: ۱۰؛ فرقان: ۱۱؛ سبأ: ۸؛ مؤمنون: ۷۴.

۷. الرحمن: ۴۶-۷۶؛ واقعة: ۱۵-۳۸؛ دهر: ۱۱-۲۱.

۸. حاقه: ۲۰-۲۷؛ ملک: ۶-۱۱؛ واقعة: ۴۲ و ۵۶.

والایی داشته، همراه با دو اصل مبدا و معاد از ضروریات دین مبین اسلام، محسوب می‌شود و از این اصل، به عنوان استوانه و ضامن مباحث اخلاقی و رفتاری یاد می‌شود.

بنابر این با توجه به اهمیت موضوع و ابراز نیاز شدید دانش پژوهان به پرداختن به مباحث انسان‌شناسی و معاد، معاونت تربیت و آموزش سازمان عقیدتی سیاسی ودجا با طی یک فرآیند علمی، بر آن شد تا جهت پاسخگویی به نیاز اعتقادی مخاطبین، را ادامه مباحث اعتقادی سال گذشته که پیرامون موضوع «عدل الهی و تحقق کمال انسانی» بود، در سال ۱۳۹۷، دو موضوع معاد و انسان‌شناسی را مد نظر قرار داده با تدوین کتاب با عنوان «انسان در آینه ابدیت»، نیاز آموزشی کارکنان و دانش پژوهان خدوم ودجا، را برآورده سازد.

با این توصیف، آنچه تدوین کتاب ریاست روی شما همکاران عزیز، قرار گرفته است، حاصل تلاش جمعی اعضای کمیسیون عالی تربیت و آموزش و کارگروه‌های تخصصی متون و کانون اساتید این سازمان و نویسندگان و ناظران علمی و نهایی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع) است، که از مجموعه نیازسنجی‌ها و نظرسنجی‌های گرفته‌شده از کارکنان خدوم ریاست و وزارت دفاع به دست آمده است که در کارگروه عقاید کانون اساتید معاونت تربیت و آموزش س.ا.ع.س و در کارگروه‌های تخصصی تدوین سرفصل‌های آموزش، مشخص شده و در کمیسیون عالی تربیت و آموزش به ریاست نماینده مکرم ولی فقیه و ریاست محترم سازمان عقیدتی سیاسی ودجا به تصویب رسیده است.

از این رو، از ریاست محترم سازمان عقیدتی - سیاسی ودجا، حجت الاسلام والمسلمین محمدحسین قندهاری، اعضای کمیسیون عالی تربیت و آموزش،

کارگروه‌های تخصصی متون و کانون اساتید این معاونت، نویسندگان فرهیخته حجج الاسلام محمدجواد هاشمی، محمدعلی بخشی و علی هوشیار، و ناظران محترم علمی، فنی و نهایی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام تقدیر و تشکر نمایم.

من الله التوفیق

معاون تربیت و آموزش

سازمان عقیدتی - سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

مهدی حسینی

www.ketab.ir